

НОВИЙ ЗАГІН ЛАУРЕАТІВ СТАЛІНСЬКИХ ПРЕМІЙ

Радянський народ, керований партією Леніна—Сталіна, успішно здійснює сталінський план відбудови і розвитку народного господарства.

У боротьбі за нові успіхи нашої соціалістичної Батьківщини, за її економічний і культурний прогрес, за дальше зростання добробуту трудящих мас велику роль відіграє передова радянська наука й техніка. Керуючись у своїй повсякденній роботі революційною теорією марксизму-ленінізму, відчуваючи всебічну підтримку й допомогу партії, уряду і особисто товариша Сталіна, діячі передової радянської науки домагаються все нових і нових успіхів.

У промові на передвиборних зборах виборців Сталінського виборчого округу м. Москви 9 лютого 1946 р. Й. В. Сталін сказав: „Я не сумніваюся, що коли подамо належну допомогу нашим ученим, вони зуміють не тільки наздогнати, але й перевершити найближчим часом досягнення науки за межами нашої країни“¹.

Багатотисячний колектив радянських учених і новаторів виробництва сприйняв слова великого вождя партії і народу як бойову програму і своєю самовідданою працею робить важливий внесок у велику справу побудови комунізму.

Радянські вчені створили визначні праці в різних галузях знання. Ці праці залишили далеко позаду себе все, зроблене буржуазними вченими за багато десятиріч.

Керуючись геніальною марксистсько-ленінською теорією, вчені нашої країни вперше в історії науки правильно освітили ряд важливих наукових проблем.

Особливо важливе значення мають роботи у галузі наук, безпосередньо зв'язаних з вивченням історії людського суспільства, що їх буржуазні історики засмітили різними фальсифікаціями.

Молода радянська історична наука вперше розв'язала ряд принципів питань розвитку людського суспільства взагалі та історії народів нашої країни зокрема. Разом з визначними успіхами всієї радянської науки, значними є і досягнення радянських археологів, які також дали за останні роки ряд видатних наукових праць.

¹ Й. Сталін, Промови на передвиборних зборах виборців Сталінського виборчого округу м. Москви 11 грудня 1937 р. і 9 лютого 1946 р., Держполітвидав УРСР, 1950, стор. 27.

Радянський народ, комуністична партія і уряд високо оцінюють успіхи вітчизняної науки, відзначаючи найважливіші з них найвищими нагородами — Сталінськими преміями.

У попередні роки Сталінських премій були удостоєні багато праць радянських археологів: „Археологічні розкопки в Тріалеті“ Б. О. Куфтіна, „Історія та культура Урарту“ Б. Б. Піотровського, „Древній Хорезм“ С. П. Толстова та „Ремесло древньої Русі“ Б. О. Рибакова.

У березні 1950 р. опубліковано постанову Ради Міністрів СРСР „Про присудження Сталінських премій за видатні праці в галузі науки та винахідництва за 1949 р.“. Славна сім'я Сталінських лауреатів поповнилась новим загоном видатних діячів науки та виробництва. Серед них ми знаходимо імена визначних спеціалістів в галузі археології, антропології і четвертинної геології, які удостоєні Сталінських премій за наукові праці, присвячені вивченню древніх періодів історії людського суспільства на території нашої батьківщини.

Деякі з нових лауреатів підтримували і підтримують тісний зв'язок з Україною, вивчаючи пам'ятки на її території.

Доктор історичних наук Тетяна Сергіївна Пассек удостоєна Сталінської премії за наукову працю „Періодизація трипільських поселень (III—II тисячоліття до н. е.)“, опубліковану в 1949 р. Ця наукова праця є підсумком більш як 50-річних досліджень пам'яток древньоземлеробської (так званої трипільської) культури, яка існувала в Наддніпрянщині та Наддністрянщині, а також наслідком майже 25-річної особистої праці автора в цій галузі археології. Т. С. Пассек є керівником загальносоюзного колективу дослідників трипільської культури та автором визнаної історичної періодизації її пам'яток. Т. С. Пассек і тепер кожного року веде велику польову експедиційну роботу на Україні разом з співробітниками Інституту археології Академії наук Української РСР.

Наукова праця Т. С. Пассек є яскравим прикладом історико-археологічного дослідження, побудованого на міцній методологічній основі. Вона присвячена одному з найважливіших розділів древньої історії Української РСР у III—II тисячоліттях до н. е., який має досить актуальне значення для розкриття процесу етногенезу слов'янства.

Тісний зв'язок з Україною підтримує Михайло Михайлович Герасимов, удостоєний Сталінської премії за оригінальне та єдине в світовій науці дослідження „Основи відтворення лица по черепу“ і за створення реконструкцій зовнішнього вигляду предків людини та історичних осіб.

Внаслідок багаторічних досліджень М. М. Герасимов установив, що поміж будовою кісток черепа та м'яких тканин обличчя існує певний взаємозв'язок, який дає можливість відтворити риси людей по залишках їх черепів. На основі цих спостережень він вперше у світі створив науково-обґрунтований метод відтворення зовнішнього вигляду людини далекого минулого. Практична діяльність самого М. М. Герасимова блискуче підтвердила правильність його теоретичних висновків. Ним створено понад 70 скульптурних портретів, починаючи від первісної людини (неандерталець з печери Тешік-Таш) до людей сучасності; ці портрети наглядно ілюструють історію виникнення та розвитку фізичного типу народів, які населяли територію нашої батьківщини.

М. М. Герасимов створив портрети ряду видатних історичних осіб — Ярослава Мудрого, Андрія Боголюбського, Тимура (Тамерлана), Улугбека, адмірала Ушакова та ін. Скульптурний портрет київського князя Ярослава Мудрого був зроблений М. М. Герасимовим на основі черепа, тимчасово вилученого з саркофагу, який знаходиться у Київському Софійському музеї — заповіднику Академії архітектури Української РСР.

Нині М. М. Герасимов провадить роботу над обробкою антропологічних матеріалів (черепів), здобутих експедиціями Інституту археології Академії наук Української РСР під час розкопок древніх поселень, курганів і могильників. Вони належать різним історичним періодам, і створення серії скульптурних портретів наочно продемонструє розвиток зовнішнього вигляду людей, які жили на території Української РСР.

Теоретичні дослідження та практична діяльність М. М. Герасимова знаходять застосування і в сучасній практиці.

Професор Валеріан Іннокентійович Громов удостоєний Сталінської премії за наукову працю з четвертинної геології „Палеонтологічне та археологічне обґрунтування стратиграфії континентальних відкладень четвертинного періоду на території СРСР“, опублікованої у 1948 р. У цій праці В. І. Громов блискуче показав значення застосування палеонтологічного та археологічного матеріалів для визначення стратиграфії четвертинних відкладень. У ній зібрані всі наявні на 1947 р. геологічні, палеонтологічні та археологічні дані про палеолітичні місцезнаходження первісної людини на території СРСР і піддані поглибленому аналізу в світлі останніх досягнень радянської науки.

У цій роботі широко й повно використані також усі зібрані матеріали та спостереження з стратиграфії палеолітичних поселень і четвертинних відкладень, відомі на території Української РСР. Слід відмітити, що до Великої Вітчизняної війни В. І. Громов не раз брав безпосередню участь в археологічних дослідженнях Інституту археології, спеціально вивчаючи геологічні умови залягання та склад тваринного світу на палеолітичних поселеннях у басейнах Дніпра, Десни та інших річок Української РСР.

Доктор історичних наук Олексій Павлович Окладников, професор Михайло Антонович Гремяцький і Микола Олександрович Сіпельников удостоєні Сталінської премії за відкриття, вивчення та описання залишків кістяка палеолітичної людини і предметів її матеріальної культури, викладені у науковій праці „Тешік-Таш (палеолітична людина)“, опублікованій у 1949 р.

О. П. Окладников у 1938 р. відкрив у печері Тешік-Таш (у долині р. Сурхан-Дар'ї) за 18 км на північний захід від м. Байсуна у південному Узбекистані печерну стоянку палеолітичної доби разом із залишками людини — дитини 8—9 років. Проф. М. А. Гремяцький і М. О. Сіпельников вивчили та описали цю людину, а М. М. Герасимов реконструював її зовнішній вигляд.

Значення цієї наукової праці полягає у тому, що тепер безперечно доведене існування на території Середньої Азії людини неандертальського типу. Цим завдано міцного удару по ворожих теоріях буржуазних археологів і антропологів, які твердили про „споконвічне відставання“ Азії і „культурну перевагу“ Європи.

Професорові С. В. Кисільову Сталінська премія присуджена за наукову працю „Древня історія південного Сибіру“ — першу збірну працю

з історії племен і народів території Середнього Єнісею та Алтаю від доби первісного суспільства до утворення сучасних народів хакасів і алтайців.

Відзначення Сталінськими преміями праць радянських археологів, антропологів і геологів-четвертинників — яскраве свідчення бурхливого зростання радянської науки про первісне суспільство. Нема сумніву в тому, що в найближчий час радянські вчені створять повноцінні курси з усіх періодів древньої історії нашої батьківщини, гідні великої Сталінської епохи. Запорукою цьому є батьківське піклування партії, уряду і особисто товариша Сталіна про розквіт найпередовішої в світі радянської науки.
